

Tillæg til „Vore Kirkegaarde“.

Vejledning til Kortlægning og Protokollering af Kirkegaarde.

Protokollering.

Den Bestemmelse, hvorefter der skal finde en Protokollering af alle Begravelserne Sted, findes i „Anordning om Kirkegaarde“ af 10. Decbr. 1927, § 17 og siger:

„Til Overholdelse af Orden med Gravstederne skal der ved enhver Kirkegaard være en af Provsten autoriseret Protokol, hvori samtlige Begravelser paa Kirkegaarden indføres med Angivelse af Tiden, paa hvilken Begravelsen har fundet Sted, den begravede Persons Navn, Stilling og Alder samt Gravens Plads og Nummer paa Kirkegaarden. I Forbindelse med Protokollen bør der føres et alfabetisk Register over de begravede Personer. Paa enhver Grav bør der, paa Kirkegaardens Bekostning, sættes en Nummerpæl af Egetræ, Jern eller ligesaa holdbart Materiale, f. Eks. Beton, med tydelig Angivelse af Nummeret i Kirkegaardsprotokollen“.

En saadan Protokollering har et tvædt Formaal. Det ene er at sikre Freden for den, der er begravet, saa at man ikke fejlagtigt graver ned i en Grav, hvis Fredningstid ikke er udløben. Det andet er at kunne finde en Grav, selv om der ingen Monument eller Gravstedsanlæg er paa det, — f. Eks. i det ikke sjældne Tilfælde, at en Slægtning, som maaske længe har været i Udlandet, ønsker at sætte Graven i Stand, eller en ukendt begravet bliver kendt. Af disse Aarsager faar Protokollen først Betydning, naar den indeholder Hovedparten (eller helst alle) Begravelserne paa en Kirkegaard, — og naar der skrives til at indføre Protokollering paa en Kirkegaard, hvor en saadan ikke før har været brugt, maa man derfor protokollere saa langt tilbage i Tiden, som det er muligt.

En Forudsætning for enhver Protokollering af en Kirkegaard, gammel som ny, maa være, at der forefindes et Kort over Kirkegaarden med en tydelig Afmærkning af Gravene (herom senere). Naar dette er Tilfældet, kan Protokolleringen foretages. For nye Begravelser foregaar det da ved hver Gang, der foretages en Begravelse at indføre Navn, Stilling og Data for den begravede, tillige med Opgivelse af Nr. og Afdeling for Gravens Plads paa Kirkegaarden, svarende til det Nr., der er paa Graven. For de gamle Graves Vedkommende ligger Sagen ikke slet saa let, og tilsyneladende rigtige Protokollater vil maaske siden kunne vise sig at være forkerte. Man maa her henholde sig til følgende: 1) et eventuelt Monument og Gravstedsanlæg, 2) Graverens Opgivelse, 3) Slægtens Opgivelse. Hvor Gravstedet er et enkelt og kun rummende en Person, vil der i Regelen ikke kunne indtræffe Misforstaaelser eller Fejl, naar blot een af de ovennævnte Kilder kan findes, — og kan ingen af disse oplyse noget, maa der sættes et NB. i Protokollen, og man maa, for at undgaa Fejldispositioner, lade Graven ligge saa længe, til der ingensomhelst Tvivl kan være om, at den er hjemfalden til Brug. Hvor der lig-

ger flere i et Gravsted, begynder Vanskelighederne, idet Monumenterne i Regelen kun sjældnere ved deres Opstilling paa Graven giver Oplysning om den Plads i Gravstedet, hvor de enkelte Lig er hensat, og Gravstedsanlægget giver maaske slet ingen Holdpunkt. Man maa da forhøre hos Graveren og Slægten og kan maaske ad denne Vej naa til at faa nogenlunde sikker Viden om, hvor Kisten staar. Glipper alle disse tre Kilder, kan man dog, naar man nærer Formodning om, at der paa et bestemt Sted staar en Kiste, foretage Boringer med et saakaldt Jordbor, og det er i mange Tilfælde muligt ad denne Vej at konstatere, hvorvidt der staar en Kiste eller ej, idet Smuldet fra Boret vil vise Træsmuld. En Boring paa maa og faa vil dog være ret ørkesløs.

Naar Forudsætningerne for en Protokollering tilbage i Tiden er tilstede, kan man skride til Indførelserne i Protokollen, og i denne anføre saa meget, som det er gør ligt. Det er praktisk paa dette Sted i Vejledningen at gøre et Par Bemærkninger om, hvorledes den af Ministeriet anbefalede Protokol er ordnet, da Ordningen er gyldig saavel for en fremtidig Protokollering som for en Protokollering tilbage i Tiden.

Den i Ministeriets Cirkulære af 12. Decbr. 1927 nævnte og anbefalede Kirkegaardsprotokol (Begravelsesprotokol) er udarbejdet af Førstelærer Fr. Hansen i Skelstrup pr. Maribo, og den omfatter i sin nyeste Udgave:

1) Vejledning for Brugen, 2) Register med Alfabet (forrest i Bogen), 3) 111 folierede Blade, der er inddelt til 8 Gravsteder (altsaa næsten 900 Grave) samt 4) bagest 6 folierede ikke inddelte hvide Blade. De inddelte Blade afgiver Rubriker for følgende Indførelser: 1) Kirkegaardsafdelingen, 2) Gravstedets Hovednummer, 3) Rode, Linje eller Række, 4) Gravstedets Antal af Grave, Kvadratindhold, Ejer og de enkelte Graves Plads i Gravstedet, 5) Den begravedes Navn, Stilling, Alder og sidste Bopæl, 6) Dato og Aar for Begravelsen, Gravens Dybde (enkelt eller dobbelt), 7) Tiden for Erhvervelse af Gravstedet, Monument, Gitter etc., 8) Tidspunktet for Hjemfald, 9) Overførelse til andet Folio, samt 10) Anmærkning. Hvad disse enkelte Rubriker angaar, da henviser de tre første til den Inddeling, der er foretaget paa Kirkegaarden. Hvis der er flere Afdelinger med Linjer og Roder etc., giver det af sig selv, hvorledes disse indføres. Er dette ikke Tilfældet, men udgør hele Kirkegaarden een Eenhed med fortsat Nummerering, bliver der kun at indføre Tallet under Rubrik 2. I Rubrik 4 anføres det Antal Grave, der er nummeret for hele Gravstedet, dets Indhold i Kvadratmeter og Ejeren, d. v. s. Navnet paa Begravelsesbrevets Indehaver*), samt Kisternes Plads i Gravstedet. Det sidste kan angives ved at der gives en Betegnelse til hver Kisteplads indført fra oven og nedad og regnet (paa Kirkegaarden) fra venstre til højre, naar man vender Front mod Gravstedets Forside. Til denne Betegnelse kan passende bruges smaa Bogstaver: a, b, c osv. Man kan ogsaa gøre det ved at indtegne Gravstedet i lille Maal og inddele det efter Kistepladser og give disse et Bogstav. Kistens Plads i Gravstedet er det ganske naturligt meget vigtigt stedse

*) Se Smaaskrifter Nr. 3: Vedtægt for Landsbykirkegaarde.

at have rede paa. Er Gravstedet saa stort, at der ikke kan regnes med, at alle de begravede kan findes indenfor den afsatte Plads (der er i Protokollen tre Linjer, men kan godt være 3, 6 eller 9 Navne), tages der to eller flere Pladser ind til Gravstedet i Protokollen. For at Protokollen kan vare længe, vil det formentlig altid være rigtigt at lade Inddelingen mellem de blaa gælde for eet Gravsted, hvori der da efterhaanden kan indføres tre eller flere Personer. Rubrik 5 forklarer sig af sig selv. Under 6 vil det i Byerne, hvor der begravnes i enkelt eller dobbelt Dybde, være af Vigtighed, at dette anføres. Hvor der paa Kirkegaarden aldrig er Tale om andet end Enkeltdybde, behøver denne Rubrik ikke at udfyldes. Rubrik 7 angaar Fornylse af Gravstedet og her indføres, hvorlænge Erhvervelsen er sikret Slægten, samt, hvor der svares Afgift af Gitter eller Monumenter, hvorlænge der er betalt for disse. 8 angaar Tidspunktet, da Graven kan overdrages til andre; i sidste Rubrik kan indtegnes det Kort over Gravstedet, som maaske ikke kan finde Plads under 5; her kan ogsaa anføres saadanne Forhold, der vedrører Graven, f. Eks. at det Træ, der staar der, ikke maa fældes, — eller mere uofficielle Bemærkninger om den Afdøde, f. Eks. Bemærkninger om, at han har stiftet det eller det Legat til Sognets Beboere, var Sognets „Spillemand“, var en „Original“, — saadanne Bemærkninger som de ældre Kirkebøger ofte er saa rige paa, og som bør have en Plads ogsaa i de skematiske Bøgers Rubriker.

Af Hensyn til Gravfreden bør en Protokollering gaa mindst 20–30 Aar tilbage, og Protokollen bør føres i to Eksemplarer, — en føres af Kirkegaardslederen (Graveren), en af Kirkegaardsværgeren (Kirkeværgeren).

Kortlægning.

Kortlægning af en Kirkegaard maa foretages af en Person, der har Indsigt i Landmaalingens Teknik, og maa foretages meget omhyggeligt. Den kongelige Anordning siger om Kortlægning følgende (§ 17, Stk. 2):

Endvidere skal der være et Kort over Kirkegaarden, paa hvilket enhver Grav afmærkes med Nr. Kortet bør findes i to Eksemplarer, der opbevares paa forskellige Steder. Mindst een Gang aarligt skal Gravene sammenholdes med Kortet og eventuelle Uoverensstemmelser berigtiges. Kortet skal godkendes af Synet*.

For Kortlægningen er det da nødvendigt, at Kirkegaarden fuldstændigt opmaales, og at der under denne indmaales Kirkegaardens Grænser, Gravstedernes Grænser, de spredt liggende Enkelt-Grave, fritstaende Træer, Monumenter etc. etc. Det er umuligt forud at vide, hvad der har Betydning, hvorfor alt maa medtages. Under Opmaalingen kan Gravene gives et foreløbigt Nummer, og der maa noteres Indskrifter paa Monumenter, særlig Navn og Dødsaar etc. etc. Det endelige Nummer paa Gravene bør først gives, naar hele Kirkegaarden er opmaalt, kortlagt og (eventuelt) inddelt, og i Fortsættelse af Kortlæg-

ningen og i Tilknytning til Protokolleringen gives der da Gravene det Nummer, som er gyldig for Fremtiden (om Materialet af denne Nummerpæle se foran).

Kortlægningen har ikke blot Betydning for Øjeblikket, for at det kan konstateres, hvorledes Kirkegaarden ser ud, og hvor der ligger nogen begravet. Det har ogsaa Betydning for Fremtiden, idet det derved ofte første Gang konstateres, hvor megen eller hvor liden Plads, der er paa Kirkegaarden, og en Kortlægning kan derfor ofte give til Resultat, at en paatænkt Udvidelse af Kirkegaarden kan udskydes, fordi det har vist sig, at der er store ubelagte Omraader, hvorfor det altid kan betale sig at lade den udføre. (Her maa man erindre den foran omtalte Jordboring i Tvivls-tillælde). Endvidere kan Kortet udvise, hvordan man lettest kan faa indlagt nye Gange paa Kirkegaarden, — noget som et meget stort Antal Landsbykirkegaarde i høj Grad trænger til. Paa Kortet kan da indtegnes de fremtidige Linjer, og der kan Tid efter anden gennemføres Anlæg af nye Gange efter den Plan, der er fæstnet paa Kortet. Herom henvises iøvrigt til „Vore Kirkegaarde“ 1928 S. 101 ff.

Kirkegaardskortet bør ligesom Protokollen opbevares to Steder og hos de samme Personer som Protokollen.

Foruden de paabudte Nummerpæle paa Gravstederne bør der ogsaa paa Kirkegaarden nedrammes Hjørnepæle for Gange, saa Graveren kan vide, hvor Grænsen er mellem Gang og Grav og ud fra Pælene kan finde den rigtige Retning. Her til benyttes bedst galvaniserede Jernrør. Endvidere bør der, hvor Kirkegaarden er inddelt i Roder, Linjer og Afdelinger, ud for hver af disse være Retningspæle med Angivelse af Afdelings-, Linje- og Rodebetegnelse. Disse bør anbringes efter et bestemt System, saa de alle f. Eks. vender til et bestemt Verdenshjørne og helst staar saaledes, at Nummerfølgen indenfor Række etc. er lavest ved det paagældende Mærke. Saadanne „Pæle“ udføres bedst i Sten, f. Eks. tilhuggede Granitsten eller de ofte brugte og meget dekorative Natursten, som maaske kan findes paa Kirkegaarden.

Til Supplering af nærværende Vejledning skal henvises til de af „Foreningen for Kirkegaardskultur“ udgivne Skrifter, nemlig (foruden Kirkegaardsprotokollen, som er udførlig omtalt foran): Smaaskrifter Nr. 1: Den kongelige Anordning af 10. Decbr. 1927, Pris pr. Stk. 0,35.

Smaaskrifter Nr. 2: Ligbrændingens Lovregler, Pris 0,25.

Smaaskrifter Nr. 3: Vedtægt for Landsbykirkegaarde, Pris 0,25.

Tidsskriftet „Vore Kirkegaarde“ Aargang 1923 ff. Medlemmer af Foreningen faar 10 pCt. Rabat ved Indkøb af de nævnte Skrifter, ligesom de modtager „Vore Kirkegaarde“ 9 Gange om Aaret. Kontingenter er Kr. 4 for Enkeltpersoner, og mindst Kr. 7 for Menighedsraad.

**BORNHOLMSKE
FLISER TIL
VILLAHAVER**
GULE — BRUNE — RØDE

»Sløb ikke Havens Grus
ind i dit Hus«.

Bornholmske Fliser
paa Havegangene forhin-
drer Ukrudt, Ælte og Støv.

Hovedforhandler for Kø-
benhavn og Sjælland:
V. MEYER,
Niels Juelsgade 9,
København K. Tlf. 6096.

1/2 HASLE Klinker og
Chamottestensfabrik Kbhvn
Telf: Central 254.

E. Salbo, Billedhugger, Gothers-
gade 48 B., har i September 1928
udført Billedskærerarbejdet paa
Orgelfaçaden i Skovshoved Kirke
— og har tidligere medvirket ved
Udsmykningen af flere Kirker.

* * *

Firmaet *Carl Petersen*, som har
bygget og leveret samt restaure-
ret en Del Taarnure til vore Kir-
ker, f. Eks. Simeons Kirke, Na-
zareth Kirke, Fredens Kirke, Fil-
lipskirken, Korsør Kirke, Rødby
Kirke, Hørsholm Kirke, Vig Kirke,
Sundby Kirke med flere, og har de
fineste Referencer fra vore første
Arkitekter, anbefaler sig frem-
deles og henviser til vor An-
nonce andet Steds i Bladet.

* * *

Register over Leverandører til Kirkegaarde.

- ALTERLYS:** A/S O. F. Asp, Blegdamsvej 104, København Ø.
A/S L. P. Holmblad, Blegdamsvej 104, København Ø.
- ALTERSTAGER, KIRKEKRONER etc.:** Johan Petersen & Alfred Madsen, St. Kongensgade 69, Kø-
benhavn K., Tlf. Palæ 3822.
Dansk Paramenthandel, Gothersgade 115, København, Tlf. Byen 4558.
Knud Eiby, Odense.
- ANLÆGGELSE AF GRAVSTEDER:** Gartner Preisler, Østerbrogade 24, København Ø., Tlf. 12606.
L. Jørgensen & J. Jørgensen, Anlægsgartnere, I. E. Ohlsensgade 4, Tlf. Øbro 3572 y. Grif-
fenfeldts-gade 54², Tlf. Nora 3954 x.
- BLOMSTER OG KISTEDEKORATIONER:** Walther-Larsen, S. Fasanvej 34 A., F., Tlf. Godthaab 1656.
- BRONCESTØBERE:** L. Nielsen, Magstræde 6, 2. Sal, København K., Tlf. Byen 2332 x.
G. Erstad-Pedersen, Brunsgade 32, Aarhus, Tlf. 1558.
Evan Jensen, Hesseløgade 3-5, København Str., Tlf. Ryvang 2055.
N. C. Nielsen, Østergrave 32, Randers, Tlf. 295.
- CLICHEER OG LYSTRYK:** Købkes Reproduktionsanstalt, Vester Voldgade 91, K., Tlf. Byen 7538.
K. T. Damgaard-Jensen, Marstrandsgade 7, Aarhus, Tlf. Aarhus 4746.
- DRIVHUSBYGNING:** Axel O. Kartmann, Ndr. Fasanvej 201, København L., Tlf. Taga 2436.
- FLISER:** V. Meyer, Niels Juelsgade 9, København K. Tlf. C. 6096.
- FRØ, LØG etc.:** I. C. Helm-Petersen & Co.s Eftf., Vestergade 58, Aarhus, Tlf. 1255-1357.
Chr. Olsen A/S, Odense, Tlf. Odense 216.

- LIGBRÆNDING, LIGBRÆNDINGSOVNE: Dansk Ligbrændingsforening, Nikolaj Plads 27, København K., Tlf. C. 12653 - Byen 6298.
Höganäs-Billesholms A.-B, Höganäs, Sverige.
- LIGKISTER: F. Klühs, Griffenfeldtsgade 38, N., Tlf. 6854, Rolighedsvej 17, F., Tlf. Nora 5954.
- MALERARBEJDE OG DEKORATIONER: L. Kruse & Søn, Mejlgade 16, Aarhus.
- MASKINSKRIVNING OG DUPLIKERING: Sophie Jessen, Linnesgade 16 B., Københ. K., Tlf. Byen 602.
- MIDLER MOD FORRAADNELSE OG SVAMP: A/S Kymeia, Glentevej 61, København L. Tlf. C. 7516.
- MONUMENTER: Edv. Schiøler & Co. Vester Fælledvej, København V., Tlf. Vester 8879.
Chr. Christensen, Frederiksgade 26, Aarhus, Tlf. Aarhus 720.
Brødrene Glem, Jernbanegade, Roskilde, Tlf. Roskilde 350.
Johs. Nielsen, Helsingør, Tlf. Helsingør 368.
Brødrene Nielsen, Allégade 2 B., Horsens, Tlf. Horsens 963.
Fyns Granithuggeri, Kirkegaardsalléen 17, Odense, Tlf. Odense 1953.
Chr. Nielsen, Holbæk, Tlf. Holbæk 777.
Thorvald Hansen, Vesterfælledvej, København V., Tlf. Vester 8876.
F. Jensen, Gasværksvej, Hillerød, Tlf. Hillerød 52.
E. Salbo, Gothersgade 48 B., København K., Tlf. Øbro 4563 x.
- NUMMERPÅLE: M. Seest's Jernstøberi, Aarhus, Tlf. 3216-3217.
George Westermanns Efterfølger, Jerichausgade 52, København V., Tlf. Vester 896.
J. Bruun, Spentrup, Tlf. Spentrup 27.
- ORGELER: „Crescendo“, Aaboulevarden 5, København V.
S. Poulsen Lund, Vejle.
A. C. Zachariassen, Aarhus, Tlf. 1629.
J. Starup & Søn, Fælledvej 16, København N., Tlf. Nora 320.
- PLANTER: C. Fogtmanns Planteskole, Taastrup, Tlf. Taastrup 66.
A. Zeiner-Lassens Planteskoler, Helsingør, Tlf. Helsingør 319.
„Høje Bøge“, Svendborg.
Brostrøms Planteskole, Viborg.
J. Gravesen, Svendborg.
N. Nielsen, Vigerslev Allé 13, Valby, Tlf. Valby 1345 x.
Vipperød Planteskole, Vipperød.
J. Hjortse's Planteskole, Svebølle. Tlf. Viskinde 20.
Theodor Lomborg, Planteskolen Granhøj ved Aalborg, Tlf. Aalborg 101.
- STEN OG GRUS: Aarhus Sten- & Gruskompagni, Aarhus, Tlf. 2184.
A/S De forenede Granitbrud, Frederiksberg Allé 76, København V., Tlf. 12223.
- TAARNURE: Carl Petersens Taarnurfabrik, Vesterbrogade 137, København V., Tlf. V. 7287.
- TRÆRYDNING: Trærydnings Kompagniet, Lyngby, Tlf. Lyngby 684.
- VÆRKTØJ m. m.: Vognhjuls-Kompagniet, Adelgade 16, København K., Tlf. Palæ 79.
Bødkermester Olsen, Borgergade 108, København K., Tlf. Palæ 308.
I. C. Helm-Petersen & Co.s Eftf., Vestergade 58, Aarhus, Tlf. 1255-1357.

Register for Tillæg til „Vore Kirkegaard“.

- Anordning angaaende Adgang for Folkekirkens Præster til at yde deres Medvirken ved Ligfærd, hvor Ligbrænding finder Sted, pag. X.
- Anordning angaaende Kirkegaard, pag. V-VIII.
- Bøger om Kirkegaardsforhold, Fortegnelse over Foreningens, pag. XIII.
- Foreningens Drift, Beretning om, pag. XVII, XX.
- Foreningen for Kirkegaardskultur, pag. XII ff.
- Havekunst XIX ff.
- Kongres angaaende Ligbrændingssagen, Indbydelse til den 2. nordiske, pag. XV.
- Leverandører til Kirkegaard, Register over, pag. XXXXIII-XXXXIV.
- Litteratur om Kirkegaardsspørgsmaal, Ny, pag. XXV, XXVIII, XXXIV, XXXVII.
- Lov om Ligbrænding, pag. IX-X.
- Meddelelse til Læserne, pag. XX, XXV, XXVIII, XXXIII, XXXVII.
- Love for Foreningen for Kirkegaardskultur, pag. I-II.
- Referat af Foreningens 7. Generalforsamling, pag. III.
- Regnskabsoversigt pr. 31. Marts 1928, pag. XIV.
- Statistik over Ligbrændinger i Skandinavien, pag. XI.
- Styrelsen (af F. f. K.), pag. III.
- Vedtægt for Landsbykirkegaard, pag. XXX-XXXI.
- Vedtægt for Udgivelse af et Tidsskrift, pag. III.
- „Vore Kirkegaard“, pag. XXXIII, XXXIX.